

1944, september 20. Bratislava. — Memorandum „mladých Ľudákov“
J. Tisovi s návrhmi na radikálne opatrenia ako upevniť rozkladajúci
sa Ľudácky režim.

Vodca náš!

Vedení úzkostlivou starostou o svoj národ a štát dovoľujeme si Vám predostrieť v mene mladej Ľudáckej generácie¹ niektoré návrhy, bez splnenia ktorých nevieme si predstaviť vnútornú obnovu v našom štáte. Chceme sa pri našich žiadostiach pridržať Vášho hesla: Späť k 14. marcu 1939.

Žiadame teda:

1. Zaviesť dôsledný autoritatívny systém v Strane a štáte.
2. Rehabilitáciu všetkých verných Ľudákov, ktorí boli zaznávaní za 5 rokov protištátnymi živlami, a dôkladnú očistu v Hlinkovej slovenskej Ľudovej strane:
 - a) Z Predsedníctva Strany a vedenia rezortov nech odstúpia tí, ktorí neveria v slovenskú štátnosť, ktorí sa dajú ľahko ovplyvňovať nepriateľskou propagandou a už zďaleka kapitulujú a ktorí sa ukázali slabými pri vykonávaní ich zodpovedných verejných funkcií. Najmä nech odstúpia Dr. Gejza Medrický, Július Stano a Dr. Aladár Kočiš. Prví dvaja zavinili, že v ich ministerstvách sa temer na celej čiare postupovalo proti záujmom Strany a pod ich záštitou organizovali sa protištátne elementy.

V treťom prípade Dr. Aladár Kočiš ako generálny tajomník HSLS ukázal sa natoľko slabým, že Strana jeho nedostatočnou ráznosťou, nedostatočným zastávaním záujmov hnutia a jeho nedôslednosťou začala sa rozkladať a má nábeh stať sa bezvýznamným spolkom. Na generálnom sekretariáte trpel bývalých centralistov. Nijako nie je lepší stav ani medzi obvodovými tajomníkmi, ba aj medzi funkcionármi Strany je viac starých protivníkov Ľudáctva.

Prirodzene títo traja nemôžu zastávať ani ministerský úrad.

b) Na čele všetkých straníckych orgánov a zložiek Strany musia sa dostať nezaťažení a neskorumpovaní, hnutiu a štátu úplne oddaní Slováci.

c) Doplňkom zákona o Strane treba zaručiť uplatnenie vôle Strany pri obsadzovaní všetkých funkcií v štátnych a verejných službách.

d) Všetci Ľudáci, u ktorých sa zistilo, alebo sa zistí, že sú inej [orientácie] než rýdzo slovenskej, štátotvornej, musia odstúpiť od každej zodpovednej verejnej funkcie.

e) Bezpodmienečne je nutná revízia poslaneckých mandátov. O poslancoch Snemu Slovenskej republiky platí požiadavka uvedená pod bodom 3 odst. a) tohoto memoranda.

f) Organizačná štruktúra HSLS a jej zložiek nech sa upraví tak, aby raz navždy bola vylúčená dvoj- alebo viac-koľajnosť v našom politickom živote.

3. Očistu v štátnom aparáte.

a) Celú štátnu správu musia prevziať starí prívrženci Strany, ktorí stoja výluč-

¹ Okolností vzniku memoranda opisuje veľmi podrobne vo svojich tzv. poznámkach jeden z účastníkov porad autorov memoranda dr. J. Kosorin. Autormi memoranda bola skupina mladších Ľudáckych aktivistov: A. Macek, dr. Št. Polakovič, dr. J. Mikula, A. Krajčovič, dr. Št. Mikula. Iniciátorom celej akcie bol zrejme dr. F. Ďurčanský, ktorý mal aj hlavné slovo pri neskoršom rokovaní „memorandistov“ s Tisom v novembri 1944. — Memorandum z 20. septembra doplnili jeho autori podľa požiadavky predsedníctva HSLS 4. 10. 1944 podrobným zdôvodnením k jednotlivým odsekom.

Autori memoranda boli potom iniciátormi tzv. piešťanského sjazdu mladej Ľudáckej generácie v januári 1945.

ne za slovenskou štátnosťou a sú ochotní za ňu nekompromisne pracovať a bojovať.

- b) Previesť zmenu v osobe predsedu Štátneho pozemkového úradu.
 - c) Previesť revíziu všetkých arizácií a živnostenských oprávnení.
 - d) Urýchlene zakročiť proti priamym a nepriamym strojcom puču z 29. augusta 1944. Exemplárne musia byť potrestaní ľudácki previnilci.
 - e) Zaviesť v celom vojenskom i úradníckom aparáte politické školenie.
4. Osobitne potrestať hlavných pôvodcov augustového puču:
- a) Jednotlivcov postaviť pred súd národa.
 - b) Inštitúcie a spolky, akýmkoľvek spôsobom sa zúčastnili na organizovaní puču, natrvalo rozpustiť a ich majetok venovať na kultúrno-sociálne ciele.
 - c) Zhabať majetok jednotlivcov, ktorí sa pridali k povstalcovi, a použiť ho na úhradu škôd zapríčinených povstaním. Taktiež poštátniť veľké podniky, ktoré organizovali samostatné povstanie, alebo sa spontánne pridali k povstalcovi, prípadne povstanie financovali. (Príklady: Baťove závody, Turč. pivovar atď.)
 - d) Mestám, ak najmenej ich 5 vedúcich osobností zúčastnilo sa na povstaní, odobrať všetky mestské práva, natrvalo presunúť z nich administratívne úrady a všetky kultúrne, hospodárske a sociálne inštitúcie celoštátneho alebo krajového významu.

5. Otázku židovskú a českú vyriešiť do všetkých dôsledností.

Dovoľujeme si vyhlásiť, že svoje návrhy predkladáme len preto, že svoj národ a štát milujeme vo vedomí, že so štátom národ žije a padá, ďalej preto, že nás vedie účinná vôľa pomôcť národu a štátu v týchto ťažkých chvíľach.

S láskou k ľudáckemu hnutiu a k idei slovenského štátu chceme vždy obetavo pracovať. Žiaľbohu dnešný stav a mnohí, ktorí sú pri vedení, primerané výkony neumožňujú. Ráďte uznať, Vodca náš, že úlohy z našich funkcií vyplývajúce môžeme ďalej zodpovedne plniť len vtedy, ak sa vytvorí predpoklad splnenia tu uvedených požiadaviek. Takto zmysľajú i všetci naši hnutiu oddaní spolupracovníci a celá mladá aktivistická generácia.

Ak by tieto naše požiadavky zostali nepovšimnuté, úctivo prosíme, aby sme boli radšej oslobodení z priamej zodpovednosti vyplývajúcej z našich doterajších funkcií a aby nám bolo umožnené pracovať ako jednoduchým radovým bojovníkom, pričom si však dovoľujeme vyhlásiť, že v tu uvedených zásadách budeme pracovať vždy za každých okolností do najkrajnejších obetí.

Ak by bolo treba, veľmi budeme radi iniciatívne spolupracovať pri výbere osôb a pri určovaní spôsobov, ktorými sa spomenuté návrhy uvedú do života.

Majúc vo Vás, Vodca náš, absolútnu dôveru a súc Vám oddaní do všetkých dôsledkov, na Vás jediného sa obraciame v pohnutých časoch a prosíme Vás v mene mladého slovenského pokolenia, ktoré sa úplne zžilo s myšlienkou slovenskej štátnosti a ktoré ide za Vami, aby sa vymanilo spod vplyvu ľudí, ktorí boli proti slovenskému štátu a proti Vašej osobe, reprezentujúcej vôľu slovenského národa mať svoj samostatný štát (pripomíname prvé zasadnutie predsedníctva HSLS po vyhlásení slovenskej samostatnosti) a ktorí svojím postojom umožnili vývin súčasných udalostí.

Nás vedú ciele nezištné, ako je nezištná naša oddanosť cirkvi, národu, štátu a Vám, Vodca náš!

Na stráž!